

Píseň: EZ631 - Nám pomoz, Pane milý + **modlitba;** **Čtení:** Gn 8

Milí přátelé,

minulý týden jsme zatopili svět. Celá potopa je však od počátku rámována Božím rozhodnutím a Hospodinovou mocí. v Gn 7 nápadně v datu dne, kdy začala (sedmnáctého dne) nebo ve čtyřiceti dnech trvajících deštích nebo ve stopadesáti (gematricky „pokračovat,“ „chránit,“ „padnout, opadnout“) dnech, během nichž potopa stála.

Druhým hlavním motivem je příkladnost Noachova.

Gn 8 - témata pokračují

Tato dvě hlavní témata pokračují i v dnešní kapitole. Dokonce ještě nápadněji. Je to Bůh, kdo se rozpomíná na Noacha (Gn 8, 1). Noe sám by, ačkoli připraven božskou zvěstí, zahynul. Pouze další Boží milost zachraňuje jeho i další obyvatele archy. Je to Hospodin, kdo přivolal také vítr a on je tím, kdo zacpává a zavírá prameny propastné tůně i nebeských propustí (Gn 8, 1b-2).

Vrcholky hor se ukazují sedmnáctý den sedmého měsíce, ale to už nás asi nepřekvapí. Sedmnáctka je stále znovu přítomna v tomto příběhu již od šétovského Lámecha a gematricky jde o hebrejské slovo *tóv* (= dobrý). Symbolika sedmičky je snad již dostatečně dobře známa. Archa tedy spočine v dobrý den akorátního, vhodného, dobrého měsíce. Opět tedy nejde v první řadě o datum - doba trvání potopy je až druhou zvěstí.

Archa je sice zaseklá na hoře Ararat, ale vody dále působí. Neboli význam biblických textů není nikdy *jen* alegorický či metaforický, vždy je také (s výjimkou poetických žánrů) „praktický.“ Noe totiž seděl dál v arše další tři měsíce, aniž by se mnoho dělo. Teprve desátého měsíce se objevily vrcholky hor.¹ Přesto trpělivě čekal - nezoufal si, nepropadal panice, nespílal

¹ Uvědomme si logiku každého plavidla - jeho kýl je pod hladinou moře. Archa se tedy snadno mohla „zarazit“ o Ararat, aniž by tento byl vidět.

Hospodinu. Ačkoli se tři měsíce nedělo vůbec nic - celá archa stála na místě a vody vše přikrývaly. Zejména v trpělivosti je Noachova příkladnost.

Naznačujte to také užité sloveso: Archa „nepřistála,“ jak bývá u lodí zvykem, archa „spočinula, odpočinula“ (hebr. n-v-ch → Noach!).

Uplynulo však dalších čtyřicet dní od objevení se vrcholků hor, než Noe vůbec zkusil jednat. Symboliku čtyřicítky jsme také již probrali - i nyní tedy jde o období pokušení či zkoušky. Noe i nyní obstál, trpělivě čekal navzdory aktivitě, k níž ho jistě popouzel vlastní dojem „nicnedělání“, ba možná i jeho příbuzných.

Po završení období zkoušek a pokušení vypouští Noe krkavce. Ten se vrací, dokud není dostatek suché země. Pak vypouští holubici.

Avšak, narozdíl od krkavce, se holubice k Noemu vrátila dokonce s darem: Se zvěstí, s orákulem olivového lístku. Vrací se večer, protože večer je začátek nového dne, nikoli konec starého, v židovské kultuře. Také je večer časem narůstajícího strachu ze tmy, démonských sil - tak také časem modliteb, obav, úzkosti. Holubice je tak jakýmsi „andělem“ v čas narůstající temnoty.

I poté však Noe čekal dalších sedm dní - teprve poté se holubice nevrací.

Země pak byla zcela suchá dvacátého sedmého² dne druhého měsíce roku šestistého prvního (myšlen je věk Noachův).

Noe tedy skrze celý příběh znovu a znovu trpělivě čekal na Boží jednání. Nebyl iniciativní, ba dokonce ho lze podloženě označit za pasivního. Čekal, ačkoli byla archa zaražena o Ararat. Ačkoli již viděl vrcholky hor. I když mu holubice přinesla olivový lístek. Nečekal tedy jen v době, kdy všude byly jen vody, ale i když tomu tak již nebylo. Celá potopa pak trvala rok a deset dní - avšak již od pátého měsíce vody začaly opadávat (Gn 8, 4). Noe přesto nevyšel z archy, dokud ho k tomu nevyzval Hospodin.

² Gematrickou hodnotu dvacetsedm mají např. slova „čistý, průhledný, „nevinný,“ „skrýt, přikrýt“. Zajímavé je, že také sloveso „plakat, oplakávat.“ Ale i to nese kongruentní zvěst...

Opravme však dojem jakéhosi sedění s rukama v klíně. Noe je vykreslen jako čekající na Boží vůli. Nikoli lenoch, který „nic nedělal.“ Na arše se samozřejmě nemohl flákat, když tam měl samce a samici od každého druhu zvěře! Avšak i tato péče mu byla dána Hospodinem - nejen přímo (Gn 6, 19-22), ale i nepřímo v Gn 1, 28.

Hybatelství celého příběhu světa v Hospodinu pak pokračuje: Hospodin praví, kdy má Noe z archy vyjít (nebylo tedy vypouštění ptactva zbytečné?). Je to Hospodin, kdo řídí vše, včetně potopy i záchrany z ní, včetně uzavření archy (Gn 7, 16) i výzvě k jejímu opuštění (Gn 8, 15).

Gn 8 - potopa v podání také babylónském

O to markantněji vystoupí tato zvěst, když opustíme dobu současnou, v níž jiných než křesťanských a monoteistických kultů již takřka není, a přesuneme se do bot židů v babylónském exilu.

Babylónský mýtus potopy sdílí s židovským nejvíce - jsou si nejbližší. Avšak v babylónském podání se i bohové děsí rozběsněného živlu, naříkají, jsou bezradní a bezmocní (nápadná anthropomorfizace³ babylónských božstev bije do očí).

I v babylónské verzi přichází vítr (dokonce jižní) a právě ten zastavuje a „poráží“ potopu, která se jako neosobní síla již vyřádila až vysílila (nápadná anthropomorfizace opět bije do očí). V babylónském podání je vypouštěna nejprve holubice, pak vlaštovka a nakonec krkavec - obrácení biblického podání je zcela zřejmé. Potopa v babylónské verzi není představena jako soud ze strany božstev, nýbrž jako rozmar bohů, kteří poté ustrnou nad tím, co rozpoutali a nedokážou zkrotit.

Do záchrané lodi jsou vzati také řemeslníci, lodivod, stříbro a zlato - avšak důvod vstupu zvířat uveden není. Hrdina Uta-napištim má lhát těm, kteří se ho ptají, proč staví tak velkou loď.

³ Přípodobnění k, vymodelování po lidské bytosti.

Po potopě se nestává praotcem, nýbrž je přijat mezi bohy. On sám dokonce navrhuje rozměry lodě (600x600x600 loket⁴).

Tak je nápadné, jak anthropocentrické („člověko-středné“) je toto podání. A jak theocentrické („boho-středné“) je podání biblické. Jak už to při srovnání polytheistických a monotheistických textů bývá.⁵

Babylónské podání tedy z lidského pohledu popisuje, jak by danou situaci prožíval člověk (a možná ji také reálně prožíval). Tyto dojmy selského rozumu pak projikuje svým božstvům, která ve svém rozmaru a hlouposti rozpoutala síly mimo vlastní kontrolu. A pak se jen krčí, bojí a čekají, co se stane.

Písmo naopak - ani vody nejsou mocnější Hospodina. I nejhorší tehdy představitelná katastrofa (tání ledovců a tak zatopení veškeré země) plně podléhá Bohu. Stejně také hrdina potopy, příkladně trpělivý a poslušný Noe.

Který se nedočkal žádné odměny. Narozdíl od Uty-napištima. Což je opět v daném systému logické. Člověk ví, že člověka musíme odměnit, když udělá něco dobrého, ba dokonce hrdinského. Avšak Hospodin nemá důvod děkovat člověku za jeho poslušnost. Odměňovat ho. Vždyť Boží slovo Noachovi zachránilo život. Kdyby neposlechl, byl by mrtev. A v případě potřeby by Hospodin vyrobil Noacha nového.

Tak, stejně jako ve všech příbězích Gn 1-11, je takřka nezbytné alespoň trochu znát babylónský mýtus, vůči němuž se biblický opět vymezuje a přeznačuje ho. Stejně jako dobové pozadí vzniku textu.

⁴ Jak malá je biblická archa ve srovnání s babylónskou! Stejně jako jsou směšně nízké věky, které jsou uvedeny v Gn 5 ve srovnání s babylónskými.

⁵ Polytheistické systémy se obvykle snaží vysvětlit nevysvětlitelné přítomnosti jakéhosi „božstva“ či „nadpřirozené“ bytosti. Monotheismus jinak: Bůh se zjevuje a dává poznat. Není výplní lidské neznalosti. Není formován a utvářen lidským názorem. V polytheistických systémech jsou božstva přizpůsobována člověku, v monotheismu jde o opak - člověk se má přizpůsobovat Bohu, měnit k jeho obrazu.

Detaily

Pár zajímavých detailů Gn 8: Holubice spočine na zemi po sedmi dnech. Archa odpočívá na Araratu. Posluchačovi se tak nemůže nespojit tento oddíl a slovo o sedmém dni odpočinku.

Holubice je přijata Noachem zpět a vnesena do lodi, ačkoli přinášela vlastně špatné zprávy.

Olivový lístek souvisí s představou, že listí je mocným znamením. Lze podle něj poznat blízkost či vhodnost nějakého specifického času či události (Lv 26, 36; Mt 24, 32; Mk 13, 28). V lístku olivy je Noachovi zvěstováno znamení pokoje, potešení a odpočnutí. Oliva pak byla běžně vnímána jako mocné médium (srv. dar pro svatyni v Delfách).

Proč archa narazila zrovna na Ararat se mi zjistit nepodařilo, Nabízím tedy jen svou dedukci na základě fakt: Ararat je široko daleko nejvyšší hora a nachází se kousek od hranic Arménie a Iránu - tedy jakoby na konci tehdy známého světa.

Podobně význam krkavce a holubice: Kromě převrácení a přeznačení povědomého babylónského podání snad jen to, že z ptactva se běžně věštilo.

Sloveso, kterého je užito v Gn 8, 10, kdy Noe „čeká“ dalších sedm dní, je v hebrejštině sloveso ch-w-l, kterého se užívá takřka výlučně pro čekání na Hospodina. Značí také doufání a základním významem je „kroutit se, točit se, tančit,“ jako se člověk kroutí a pohybuje při nesnesitelně dlouhém čekání. Neboli ani pro příkladného Noacha nešlo o snadné období neustálého čekání na Hospodina! Avšak čekal a trpělivě následoval do puntíku Boží vůli, navzdory lidské touze něco podnikat a zařizovat. I v tom je Noachova příkladnost.

Oběť

Ihned po vystoupení ze schrány/archy buduje Noe oltář a obětuje Hospodinu. Místo aby budoval dům a zasadil na poli. I to je Noachova příkladnost k následování: Hospodin je první a poslední. Vztahu s ním se nemá člověk věnovat „až mi zbudou čas a síly,“ nýbrž na prvním místě. Protože pak, překvapivě, má člověk dost sil

a času na všechno podstatné i mnoho příjemného. Protože se ledaccos prokáže být hluboce nepodstatným a zbytným.

Hospodin ucítí libou vůni (i zde je nápadná anthropomorfizace⁶) - to je krásný poetický symbol, v Bibli znamenající Boží přijetí oběti a tak obětníka.

Avšak závěr dnešního oddílu je opět zvláštní. Je pro člověka podivný až nelogický. Jako celý příběh potopy v biblickém podání - narozdíl od velmi lidsky logického a „selskorozumového“ podání babylónského. Hospodin totiž i nadále vidí, že člověk je zlý. Každý výtvar lidského srdce je i nadále zlý (srv. Gn 8, 21 a Gn 6, 5-7). Situace se nezměnila. Ani hrůzostrašná a neporazitelná moc potopy celého světa neobrátila svou mocí lidské srdce.

A přesto se Hospodinovo rozhodnutí mění. Částečně. V Gn 8, 21 se totiž zavazuje, „už nikdy nezlořečit *zemi*.“ Svět tedy neponese následky oprávněného Božího hněvu na člověka. Země, vzduch, voda ani zvířata neponesou následky lidského zla a na něj reagujícího Božího soudu..

A zda je ponese člověk? Výpověď Gn 8, 21 je, myslím, velice zřetelná.

Je zde opět stvrzen Boží řád stvoření (srv. Gn 1 a Gn 8, 22). Kromě toho je však v poetické symbolice vysloveno, co člověk obvykle nechce slyšet: Dobro a zlo zůstanou na tomto světě vedle sebe. Nikdy nepominou po všechny dny země. Bůh posílá svůj déšť i nechává svítit své slunce na spravedlivé i nespravedlivé (odkud asi Ježíš čerpal...). Nebude již vytrhávat s plevem klasy. Vše si přebere až na konec sám.

Závěr

Podivnost, absurdita a nelogičnost biblického podání příběhu potopy pokračuje stejně, jako v čem spočívá spravedlnost před Bohem: V trpělivém čekání a plnění Božího slova. K němuž patří

⁶ Rozdíl mezi polytheistickými a biblickými podáními tedy není ve formě. Ani nemůže být - člověk nemůže mluvit o božstvech jinak než přiměřeně k něčemu, co zná. Rozdíl je v obsahu sdělovaného a hluboké odlišnosti Hospodinových rozhodnutí a jednání od lidských. Jak ukazuje i závěr Gn 8!

také odpočinutí a spočinutí. Stejně jako budování obrovské svatyně archy.

Hospodin je v Bibli znovu a znovu představován jako *totaliter aliter* - úplně jiný, než je člověk. Ačkoli o něm nelze formálně jinak hovořit. Jako jednájící odlišně od obvyklých lidských očekávání. A že je tato naprostá odlišnost od lidských očekávání jednou nejen z nejzákladnějších, ale také nejlepších „vlastností Božích.“ Díky Bohu, že Hospodin se člověku nijak nepodobá. I to je další s přeznačováním babylónských a jiných mýtů či lidových zbožností. Proto je však ledacos v Písmu a v monoteistickém náboženském životě na první pohled matoucí a nelogické - jako příběh potopy.

Hospodin vládne nad všemi mocnostmi světa. Včetně globálních katastrof. Kdo toto přijme, nemá důvod si zoufat ani během nich. Ačkoli se bude kroutit při čekání na Boží rozhodnutí - stejně jako Noe.

Důvěrné spolehnutí na Boží jednání se totiž bez pochybností nikdy neobejde. Důvěra bez chvění pochybností je důvěra ve vlastní víru, v můj osobní výkon, ne ve svobodné jednání svobodného a svrchovaného Boha, který klidně mohl zapomenout na Noacha. A nikdo by s tím nic neudělal.

Avšak zároveň je to pevná důvěra poslušně následující Božího slova, jakkoli se může zdát absurdním.

Píseň: EZ618 - Modré nebe, slunce zář + **modlitba Páně**
Rozhovor